

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istorìa

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

XX. Alii versus Virgilii Maronis de Christo, eorumque interpretatio: in quibus ostenditur, obscurè, ut Poetis mos est, indicatum esse mysterium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

Tu modo nascenti puero, quo ferrea pri-
mum

Desinet, ac toto surget gens aurea mundo,
Casta fave Lucina. (nostri,

Hoc duce, si qua manent sceleris vestigia
Irrita perpetua solvent formidine terras.

Quæ quidè aperte simul & obscure per
allegoriam dicta esse intelligimus.

Nam iis quidem qui virtutū vim ac sen-
tentiam altius scrutantur, divinitatem

Christi oculis quodammodo subjiciūt.

Ne verò quisquam ex regis urbis Pri-
moribus, Poetam criminari posset quòd

contra patrias leges scribere esset ausus,
& traditas olim à majoribus de Diis o-
piniones everteret, veritatè de industria

occultat. Notat enim, ut equidem cen-
seo, beatum & salutare Servatoris nostri

mysteriū. Itaq; ut immanè hominū cru-
delitatem evitaret, audientium animos

ad inolitam ipsis consuetudinè deduxit
aitq; recens nato altaria ac templa esse

exstruenda, & sacra facienda. Cetera
quoq; consentanea subjunxit; in gra-
tiam eorum qui ita sentirent, ait enim:

CAPUT XX.

Alti versus Virgilio Maronis ac Christo, eorum-
que interpretatio: in quibus ostenduntur, ob-
jecturè, ut Poetis moris est, indica-
tum esse mysterium.

ILLE Deum vitam accipiet, Divisque
videbit

Permissos heroas, & ipse videbitur illis:
Justus scilicet.

Pacatumq; reget patriis virtutibus orbè.
At tibi prima puer nullo munuscula cultu

Errantes hederas passim cum baccare tel-
lus,

Mistag; ridenti colocasia fundet acantho.

Vir porro admirabilis & omni doctrinæ
genere excultus, cum cognitam habe-
ret illorum temporum crudelitatem:
hæc addidit:

Ipsa lacte domum referent distenta ca-
pella (leones.

Vera: nec magnos metuent armenta
Vera utique dicens. Neque enim pala-
tium Procerae formidatura erat fides.

Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.
Occidet & serpens, & fallax herba vene-
ni (mum.

Occidet; Assyrium vulgò nascetur amo-
Quibus nihil verius, nihil Servatoris

virtuti convenientius dici potest. Ipsa
enim Dei cunabula, divini Spiritus vis

tanquam flagrantissimos quosdam flo-
res novellæ obtulit genti. Occidit ve-
rò serpens, & venenum serpentis sub-
latum est: ejus scilicet serpentis qui

primos homines in fraudem primus in-

A Τὸν ἰνεωσίπω τεχθέντα ΦαεσΦάε μιν
Ἀντισιδηρείης χερσὶν ἔχειν ὄπισθ' αὐτά,
Προσκύβει.

Τὸ δὲ γὰρ ἀρχόντος, μνησθέντα πάντα βροτῶν
καὶ σοναχαιτε καλεωμένους ἀνθρώπων.

συνίμεν δὴ φανερώς τε αἶμα καὶ δακρυόεις
δι' ἀλλήλων τὰ λεχθέντα τοῖς μετὰ βασι-
λεῦσιν ἐξείλασσι τῶν ἐπὶ δυνάμει, ἢ αὐτῶν

ἔχεις θεότητος ὅπως ἴμην τῶν δυναστῶν
τῶν ἐν τῇ βασιλευσίᾳ πῶς εἰκαλεῖν ἐχρήσατο

τῷ, ὡς ὡς τὰς παλαιὰς νόμους συγγράμ-
μας ἐκβάλλοντι τὰ παλαιὰ τῶν προσηγοριῶν

τῶν Θεῶν νομίζοντα, Ἰππικὰ ὑπὸ τῶν
ἀλήθειαν ἠπίστατο γοῖμα, τὴν μακαρίων

ἐπάνυμον Ἐρωτήρας τελετῶν καὶ τῶν
τῶν ὁμοτήτων ἐκκλίνουσι, ἢ γὰρ τὰς διανοίας τῶν

ἀεικότων, πρὸς τὴν ἐαυτῶν συνήθειαν, καὶ φησὶ
χρησιβωμὴς ἰδρύσασθαι νεὺς καὶ ἀσπίδας

δυσίας ἐπιελείδω τῶν νεωστὶ λεχθέντων ἀποδείξαι
τὴν τὰ λοιπὰ ἐπιήλασε τοῖς Φεργησι Φησὶ γὰρ

Κεφ. Κ'.
Βιργίλιου Μάρωνος ἐπιγραφεὶ Χρῆστῶ ἐπισημῶν, ἢ τῶν τῶν ἰσχυρῶν
ἐφ' οἷς δεῖκεται δὲ ἰατρικῶν ματῶν, ὡς ὡς πῶς ἡ μὴ
ἔστ' τὸ μυστήριον.

C **Λ** ΗΨέλαι ἀφάρτοιο Θεοῦ βίβας, καὶ
ἀδρήσει

Ἡρώας σὺν ἐκείνῳ ἀολλέας ἠδὲ καὶ αὐτῶν,
δηλαδὴ τὸς δικαίους.

Πατρίδι καὶ μακαρίων ἐλεδομείοισι Φαι-
Πατροδότη δρεῖν κυβερνῶν ἠνία κόσμου.

Σοὶ δ' ἄρα παι, πρῶτα φύξ δωρήματα ἀπὸ
Κριθὴν ἠδὲ κύπερον ὁμῆς κολακάσσι ἀκαθῶν

θαυμασὸς ἀνῆρ καὶ πάση παιδείᾳ κεκοσμη-
μένῳ, ὅς ἀκελεύς Ἰππικῶν τῶν τῶν τῶν

τῶν καρεῶν ὁμοτήτων.

Σοὶ ἰπταῖς θαλεροῖ, φησὶ, μασοὶ καὶ ἀεὶ ἐπὶ
Ἀσύματι Ἰλυκὺν ἄμα συνεκλεξασθαι ἀπὸ

Οὐδέ θέμις ταρβῆν ἐλοσυρῶς ἀέλιον ἰδέσθαι
ἀληθῆ λέγων ἢ γὰρ πίστις, τῆς βασιλικῆς ἀδελφῆς

τῶν δυνάστας ἐφοβηθήσεται.

Φύξ δ' ἐνώδη τὰ σπάργανα, αἰθεα αὐτῶν.

Ολλυται ἰοβόλη φύσις ἐρπετῶν, ὀλλυται πῶς
Δοῖνος. Ἀσύριον θάλλει καὶ τέμπε ἀμύμων

τέτων ἐδὲν ἀληθές ἐστιν, ἐδὲ τῆς τῶν σπάρ-
ρα δρετῆς οἰκειότερον εἶποι πρὸς αὐτῶν

γὰρ τὰ τῶν Θεῶν σπάργανα πνεύματι ἀσπί-
δύσας, ἐνώδη πᾶσι ἀνθρῶπι, νεολαία ὑποπτι

χρῆνα. ὁ δὲ ὄφις ἀπὸλλυται, καὶ ὁ ἴος τῶν
φῶς ἐκείνῳ, ὅς τῶν πρῶτοπλάστων πρῶτος

ὅτι πάντα τὰ δαιμόνια τὰς διανοίας αὐτῶν ἀπὸ τῆς
 ἐμφύτης (σωφροσύνης) ἐπὶ τῶν ἠδονῶν ἀπό-
 λαυσιν, ὅπως γνοῖεν τὸν ἐπιηρημένον αὐτοῖς ὄλε-
 θρον. περὶ γὰρ τοῦ καλελεύσεως ἔσωληρος, τῆς
 ἀθανασίας τῶν δικαίων ἀγνοία, τὰς ψυχὰς
 τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ μηδεμίᾳ χρεῖς ἢ ἐλπίδι ἐρει-
 δομένας, ἐβραυε παθόντες ὅτι αὐτὰς πρὸς και-
 ρὸν ἔπειθεν τὸ σωματικὸν χρωδένος, ἐκ τῆς
 κωνωνίας τῆς ἀγίας πνεύματος, ἀπεκαλύφθη
 τοῖς ἀνθρώποις τὸ δυνατὸν τῆς ἀναστάσεως, καὶ εἰ-
 με ἰλυὲ ἀνθρώπων ἀδικημάτων κατελείπετο,
 ὡπὴ πάσα λατρεῖς ἀγίους ἐσμήχθη. τότε δὲ ἡ
 ἀδικηθείσα τοῖς ὑπηκόοις θάρρειν, καὶ ἐκ τῆς
 αὐτῆς σεμνῆς διασημῆς ἀναστάσεως, ἰα ὁμοία
 ἐλπίδιν ἐκέλευσεν, ἐκὲν δικαίως ἐτελεύτα τῶν
 ἰσοδόλων ἠ φύσις, ἐτελεύτα ὅτι ἔθαντος. ἐπεσ-
 φραγίσθη ἡ ἀνάστασις ἀπώλειο ὅτι τὸ τῶν
 Λαυρεῖων γένος, ὁ παραύποιον ἐγγρέτο τὸ πῆμα ἔ-
 θεῶν οὐκ εἶναι τε πανταχῶς φάσιον τὸ Ἄμω-
 μον, πλῆθος τῶν θεσησκυόντων περσγορεύει.
 οἷον ἡδὲ ἐκ μιᾶς ρίζης πλῆθος κλάδων ἐνώδεσι
 θάλλον ἀνθεσιν, ἀρδόμενον συμμείρια θρόσε,
 βλασάν, πεπαιδευμένως ὡς φῶταλε πομη-
 ταί Μαράων, καὶ ἰα ἐξῆς ἀπαιτα καὶ ἀκολυθως ἐχθ.
 Αὐτὰ δὲ ἠρώων δρεῖας, πατρὸς τε μεγίστη
 ἔργῳ ὑπένορήσι κεκασμένα πάντα, μαθήση.
 τὰς μὲν τῶν ἠρώων ἐπαίνους, ἰα τῶν δικαίων ἀν-
 θρώπων ἐβλασημαίνων, τὰς ὅτι δρεῖας τῆς πατρὸς,
 τῶν τῆς κόσμου σύνταξιν ἔτιν εἰς αἰώνιον δια-
 μνην ἀπετῆσσαν λέγων, ἰσως ὅτι ἔτις νόμος,
 ἢ ἡ θεοφιλῆς ἐκκλησία χρεῖται, ἐπιηδύσσα
 τὸν ὡς δικαιοσύνης τε καὶ σωφροσύνης βίον.
 θυμαστὴ ὅτι ἡ ἔμελλε τῶν ἰα ἀγαθῶν καὶ τῶν
 κακῶν βίε ἐπὶ τὸ ἀνηγμένον ὡς ἀνύξησις, τὸ ἀ-
 βροζὸν τῆς αἰφνιδίως μελαβολῆς παραιτημένε.
 Πρῶτον μὲν, ἀνθερικών ξανθῶν ἦγοντο ἀλωαὶ
 τῆς ἐστὶν ὁ καρπὸς ἔθεις νόμος ἦτον ἰο εἰς χρεῖαν.
 Ἐν δὲ ἐρυθροῖσι βάτοισι παρηγορος ἦλθανε βό-
 ἀπὲς ἐκ ἢ ἢ καὶ τὸν ἀθεσμον βίον. (πρὸς.
 Σκληρῶν δὲ πεύκης λαρόνων, μέλιτ ὅτι ρέε
 νᾶμα.
 τὴν ἠλιθιότητα τῶν τότε ἀνθρώπων καὶ τὸ κατε-
 σκληρὸς ὡς γραφῶν ἦθος ἰσως ὅτι τὸν τῆς θεῶν
 πόνον ἀκροῖας, τῆς ἑαυτῶν καρτερίας γλυ-
 κύν ἰνα καρπὸν λήψωσι διδάσκων.
 Παύρα δὲ ὁμοῦς ἰρη ὡς ἑτέρας ὡς εὐλείπε-
 ται αἴτης.
 Πῶλον ἐπαίξω, περὶ τῆς ἀσεβείας κλειῖσα,

A duxit, eorumque animos ab innata tem-
 perantia ad voluptatum traduxit illece-
 bras: ut malum quod ipsorum capitibus
 incumberebat, minime intelligerent. Et
 enim ante servatoris nostri in terras ad-
 ventum, serpens ille mentes hominum
 ignorantia immortalis justorum vitæ
 occæcavit, ac nulla bonorum spe fultas
 subverterat. Post passionem verò Do-
 mini nostri, cum corpus illud quod ac-
 ceperat, à sanctissimæ animæ societate
 aliquanto tempore divulsum fuisset, pa-
 tefacta est hominibus resurrectionis fi-
 des: & si quæ labe humanorum scelerum
 remanserat, sacro-sancto lavacro penitus
 absterfa est. Tunc demum subditos suos
 bono animo Christus esse jubet, & ex-
 veneratione & illustri sua resurrectione,
 similia sperare. Jure ergo dictum est, occi-
 disse omnium venenatorum genus. Occidit
 etiam mors ipsa: & resurrectio confirmata
 est. Occidit quoque Assyriorum genus,
 qui fidei in Deum principes atque aucto-
 res exstiterant. Amomum verò ubique na-
 sciturum cum dicit, multitudinem Christia-
 norum sic appellat. Quæ non secus ac in-
 numerabiles rami amantissimis floribus
 ornati, & modico rore irrigati, ex una
 radice pullulat. Doctè igitur hæc à te di-
 cta sunt, ô Maro Poetarum sapientissimi-
 me. Sed & reliqua cum his consentiunt.

*At simul Heroum laudes, & facta parentis
 iam legere, & qua sit, poteris cognoscere virtus.*

Per laudes Heroum intelligit opera justorū
 virorū: per parentis virtutes, consti-
 tutionem mundi, & mansuram perpetuam
 constructionem. Fortasse etiam intelligit
 leges, quibus Deo amabilis Ecclesia uti-
 tur: ex justitiæ ac temperantiæ præceptis
 vitam instituens. Admiratione quoque di-
 gna est, vitæ hominum inter bonos ma-
 losque medio quondam gradu consisten-
 tium ad sublimiora promotio, cum ta-
 men ejusmodi vita repentinam muta-
 tionem non admittat.

Molli paulatim flavescet campus arista.
 Id est, fructus divinæ legis ad hominum
 utilitatem produceretur.

Incultisq; rubens pendebit sentibus uva.
 Quæ quidem in injusta ac depravata
 hominum vita minime cernebantur.

Et duræ quercus sudabunt rosida mella.
 Hominum illius temporis stuporem ac
 duritiam mentis designat. Ac fortasse
 etiam innuit, eos qui Dei causâ labores
 pertulerint, tolerantia suæ suavem fru-
 ctum esse percepturos.

*Pauca tamen suberunt prisca vestigia
 fraudis: (gere muris
 Quæ tentare Thetis ratibus, quæ cin-
 FFF F ij)*

Oppida, quae jubeant telluri insindere sulcos.
Alter eris tum Tiphys, & altera quae vehat

Argo
Delectos Heroas : erunt etiam altera bella:
Atque iterum ad Trojam magnus mittetur
Achilles.

Recte vates sapientissime. Poeticam quippe licentiam quo usque decebat provexisti. Neque enim tibi propositum erat oracula fundere, cum Propheta non esses. Obstabat etiam credo praesens periculum, quod eorum capitibus qui institutas à majoribus caremonias confutare vellent, imminebat. Provide itaque & tuto quantum fieri poterat, veritatem exponens intelligentibus, dum causam confert in turres ac bella, quae in hominum vita etiamnum cernuntur, describit Servatorem ad Trojanum bellum proficiscentem. Per Trojam vero orbem universum intelligit. Christus enim adversus oppositas nequissimorum demonum acies bellum gessit; partim providentiae suae arbitrio, partim summi Patris mandato in terras missus. Sed quid postea idem Poeta dicit?

Hinc ubi jam firmata virum te fecerit etas.
Id est, postquam virilem aetatem ingressus, cuncta quae humanam vitam infestant mala sustuleris, & universum orbe terrarum pacis legibus composueris.

Cedet & ipse mari vector, nec nautica pinus

Mutabit mercos: omnis feret omnia tellus.
Non rastrospatietur humus, non vinea sulcem,

Nec varios discet mentiri lana colores.
Ipse sed in pratis aries jam suavis rubenti Murice, jam croceo mutabit vellera luto.

Sponte sua Sandyx pascentes vestiet agnos.
Aggredere o magnos, aderit jam tempus, honores,

Cara Deum soboles, magnum Iovis incrementum.

Aspice o vexo nut autem pondere mundum,
Terraesq; tractusq; maris, calumq; profundum.

Aspice, venturo latentur ut omnia saeclo.
Omni tam longe maneat pars ultima vitae,
Spiritus & quantum sat erit tua dicere facta,

Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,

Nec Linus : huic mater quamvis atque huic pater adsit.

Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
Aspice, inquit, nutantis mundi & omnium elementorum laeticiam.

A Ρήξαιτ' ειλίποδων ειλύσμασι τέλει δόξα
Αλλος επήτ' εσυπέφυε, κη θεογαλις Αρδιαν
Ανδράσιν ήρώεσιν αλλαλομένη πολέμοι δέ
Τρώων κη δαναών πρέσβια αούβις Αχιλλεύου
ευν' ω θεφώτατε ποιητα την γδ ποιητικην εφε
σίαν, μέχρι ε προσηκότως εταμειύσαι ε την
λοι προκειμενον διοθεσπισαι, μη ούτω γε
φήτη εκώλυε δ' ελις οίμα κη κινδυνος, τοις ε
χοισι ταυπό τήν προγονών νομιδ' ετα επε
μυρος. πεφραγμύως δη κη ακινδυνος κη το
νατόν, (τοις) σωριέναι δυναμύως ετα ετα
την αλήθειαν, πύργος κη πόλεμον αιπαταμ
B Γ, απε αληθώς ετι κη κω εζελα (εκα κη) το
τήν ανθρώπων βίον, χαραλίει κη τον σατιον
ορμύβτα επί τον Τρωικών πόλεμον. την ε Τρωικη
την οικεμενην πάσαν. επολέμησε γεν αιματι
της ανικη μένης ποητης δνα μεις, πεμδω
εξ οικείας τε προνοίας, κη ετα ηθελίας, μερ
ετα πατρως πη δη μη ταυτα ο ποιητης λεγει.
Αλλ' οτ αν ηνορέεις ωση κη καρπος ικνηται.
τετέσιν επηδ αν ανθρωθεις, τα πεεχχολα τυ
βίον τήν ανθρώπων ριζοθεν δεζελα κη την τε ε
πάσαν γεν ειρηνη κατακοσμήση
C Ουχ οσοι αυτίσιν αλιτροβατοισιν αδα
Φυομένων αμυδισ γαιης απο ποιη μετρο
Αυτός ελ' ασαρτος κη ανήρος εδ' ε μεις
ακμην
D Οραλέε δρεπανίοιο ποθησέμεν αμπεδω
Ουδ' ερις δευοι εβροδός πόκον αυτομάτος
Αρενείος τυρείοισι ετατρεις ηελιαδ εστω, ετα
Σάνδνυκ πορφυρέω λάχνην ρηπείσται αμ
Αλλ' ασε λιμήν σκηπρον βασιλίδος δεχρη
Δεξιηερής δπό πατρως εελβεμέταο δε ε
Κόσμε κητώεντος ορα ευπηκτα εμέηλα
D Χαρμοσύνη γαιης τε κη ερανε ηδε ετατα
σης,
Γηθόσνοντ' αίων ε απειρεσίς, λάσιον κη
Ειθέ με γηραλέον ζώντα τ' εχε νόδυμος ιχθ
Σην δρετην κηλα δειν εφ' οσον δυναμής γε πα
εσιν
Ουκ αν με πηξείεν ο Θρακίων διος αιδός
Ου Λίν ε Παν αυτός, ον δεραδην τετα
χθών
Αλλ' εδ' αυτός ο Παν ανθεξε ετακα νικη
κόσμε κητώεντ' ορα Φησι, κη τήν εον γα
απάντων χαρην.

Αλλος επήτ' εσυπέφυε, κη θεογαλις Αρδιαν Ανδράσιν ήρώεσιν αλλαλομένη πολέμοι δέ Τρώων κη δαναών πρέσβια αούβις Αχιλλεύου ευν' ω θεφώτατε ποιητα την γδ ποιητικην εφεσίαν, μέχρι ε προσηκότως εταμειύσαι ε την λοι προκειμενον διοθεσπισαι, μη ούτω γε φήτη εκώλυε δ' ελις οίμα κη κινδυνος, τοις εχοισι ταυπό τήν προγονών νομιδ' ετα επεμυρος. πεφραγμύως δη κη ακινδυνος κη το νατόν, (τοις) σωριέναι δυναμύως ετα ετα την αλήθειαν, πύργος κη πόλεμον αιπαταμ

B Γ, απε αληθώς ετι κη κω εζελα (εκα κη) την ανθρώπων βίον, χαραλίει κη τον σατιον ορμύβτα επί τον Τρωικών πόλεμον. την ε Τρωικη την οικεμενην πάσαν. επολέμησε γεν αιματι της ανικη μένης ποητης δνα μεις, πεμδω εξ οικείας τε προνοίας, κη ετα ηθελίας, μερ ετα πατρως πη δη μη ταυτα ο ποιητης λεγει. Αλλ' οτ αν ηνορέεις ωση κη καρπος ικνηται. τετέσιν επηδ αν ανθρωθεις, τα πεεχχολα τυ βίον τήν ανθρώπων ριζοθεν δεζελα κη την τε ε

C Ουχ οσοι αυτίσιν αλιτροβατοισιν αδα Φυομένων αμυδισ γαιης απο ποιη μετρο Αυτός ελ' ασαρτος κη ανήρος εδ' ε μεις ακμην Οραλέε δρεπανίοιο ποθησέμεν αμπεδω Ουδ' ερις δευοι εβροδός πόκον αυτομάτος Αρενείος τυρείοισι ετατρεις ηελιαδ εστω, ετα Σάνδνυκ πορφυρέω λάχνην ρηπείσται αμ Αλλ' ασε λιμήν σκηπρον βασιλίδος δεχρη Δεξιηερής δπό πατρως εελβεμέταο δε ε Κόσμε κητώεντος ορα ευπηκτα εμέηλα

D Χαρμοσύνη γαιης τε κη ερανε ηδε ετατα σης, Γηθόσνοντ' αίων ε απειρεσίς, λάσιον κη Ειθέ με γηραλέον ζώντα τ' εχε νόδυμος ιχθ Σην δρετην κηλα δειν εφ' οσον δυναμής γε πα εσιν Ουκ αν με πηξείεν ο Θρακίων διος αιδός Ου Λίν ε Παν αυτός, ον δεραδην τετα χθών

Αλλ' εδ' αυτός ο Παν ανθεξε ετακα νικη κόσμε κητώεντ' ορα Φησι, κη τήν εον γα απάντων χαρην.